

ЗМІСТОВНІ КОМПОНЕНТИ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ ІЗ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРАВ МОЛОДІ

Education]. (Ed). V.H. Kremen. Kyiv, 1040 p. pp. 567 – 569. [in Ukrainian].

4. Kontsepsiia natsionalno-patriotychnoho vykhovannia ditei ta molodi 2015 – 2019 rr. [Concept of national patriotic education of children and youth 2015 – 2019.]. Available at: <https://sites.google.com/site/vihovnarobotazn/koncepcia-nacionalno-patriotichnogo-vihovanna-ditei-i-molodi-2015-2019-r-r> [in Ukrainian].

5. Melnychenko, I. M. (2016). Formuvannia hromadianskoi ta natsionalnoi svidomosti osobystosti v polietnichnomu osvithnomu seredovyschi [Formation of civic and national consciousness of the individual in a multi-ethnic educational environment]. Primary education and upbringing. No.22-24. pp. 39–52. [in Ukrainian].

6. Pro Natsionalnu doktrynu rozvytku osvity: Ukaz Prezidenta Ukrainy vid 17 kvit. 2002 r. № 347/2002 [On the National Doctrine of Educational Development: Presidential Decree of 17/04. 2002 p. № 347/2002]. Legislative acts of Ukraine on education: as of April 1.

2004 Verkhov. Council of Ukraine, Committee on science and education. Kyiv, 2004. pp. S. 279–294. [in Ukrainian].

7. Rusova, S. (1929). Suspilni pytannia vykhovannia [Public education issues]. Life and knowledge. part.6 (18). pp. 161–163. [in Ukrainian].

8. Sukhomlynskyi, V. O. (1976). Sertse viddaiu ditiam [I give my heart to the children]. Life and knowledge selected works in 5 volumes. Kyiv. Vol. 3, pp. 7 – 279. [in Ukrainian].

9. Tomashivskyi, S. Z. (1905). Z choho nam natsionalno osvdomliatsia? [What is our national awareness?]. *Teacher*. part.3. pp. 25–28. [in Ukrainian].

10. Typova osvithnia prohrama pochatkovoï osvity. Tsykly (1-2 klasy) [A typical elementary education program. Cycles (grades 1-2)]. Available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/.../programy-1-4.../tipovaosvitnyaprograma.doc> [in Ukrainian].

11. Ushynskyi, K. D. (1949). *Vybrani pedahohichni tvory v 2t.* [Selected pedagogical works in 2 tons.]. Kyiv. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 14.08.2019

УДК 378:364.4

DOI:

Ярослав Співак, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри менеджменту ДВНЗ “Донбаський державний педагогічний університет”

ЗМІСТОВНІ КОМПОНЕНТИ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ ІЗ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРАВ МОЛОДІ

У статті визначено сутність поняття “соціально-правової компетентності”, виділені компоненти соціально-правової компетентності (організаційний, консультативний, корекційно-виховний, правозахисний, просвітницький), розкрито їх зміст. Визначено головні вимоги до знань законодавчих і соціальних законів, норм, положень, умінь керуватися нормативно-правовими інструментами, організаційними та соціально-економічними заходами у роботі фахівців із соціального захисту прав молоді для вирішення життєвих проблем молоді України, яка потребує соціально-правової допомоги і захисту.

Ключові слова: компоненти соціально-правової компетентності; фахівець із соціального захисту прав молоді; соціальна компетентність; правова компетентність.

Літ. 7.

Yaroslav Spivak, Ph.D.(Pedagogy), Associate Professor of the Management Department Higher Education Institution “Donbass State Pedagogical University”

CONTINUING COMPONENTS OF SOCIAL AND LEGAL COMPETENCE OF PROFESSIONALS OF SOCIAL PROTECTION OF YOUTH RIGHTS

The article defines the essence of the concept “social and legal competence”. The components of social and legal competence (organizational, advisory, correctional, educational, human rights, educational) are highlighted and their content is disclosed. The main requirements for the knowledge of legislative and social laws, norms, regulations, abilities to be guided by regulatory and legal instruments, organizational and socio-economic measures in the work of specialists on social protection of the young people’s rights for solving life problems of Ukrainian youth that needs social and legal assistance and protection are defined. The content of the current legal acts on social protection of the rights of children and young people, such as the “UN Convention on the Rights of the Child on the Physical, Sexual, Psychological Immunity” (1990) and the Law of Ukraine “On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine regarding countering bullying (harassment) (2019) are disclosed”. The modern problems of the society concerning the content of professional training of a specialist on social protection of the rights of youth are outlined. The specifics of the professional activity of specialists on the protection of the rights of youth are outlined. The content of the educational-professional program of specialists on social protection of youth rights is revealed. The essential features of “legal competence” of the personality, namely: legal orientation, legal education and culture are determined. The author defines the concept of social and legal competence of specialists in the field

ЗМІСТОВНІ КОМПОНЕНТИ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ ІЗ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРАВ МОЛОДІ

of youth rights is protection. The purpose of practical activity of specialists on social protection of the rights of youth, which is the professional use of the acquired knowledge on social and legal protection of youth, is highlighted. Socio-legal literacy is singled out as a fundamental aspect of training a specialist in social protection of youth rights.

Keywords: components of social and legal competence; a specialist in social protection of youth rights; social competence; legal competence.

Постановка проблеми. Соціально-правовий захист населення, як професійна спеціалізація, набуває суттєвого значення в умовах необхідності реформування українського суспільства до рівня соціальних стандартів економічно розвинутих країн. Фахова підготовка майбутніх фахівців із соціального захисту прав молоді повинна базуватися на принципах демократизації суспільства, на основі ефективних економічних і політичних реформ в нашій країні. Формування професійної компетентності фахівців із соціального захисту прав молоді з активною громадянською позицією, готових до постійного самовдосконалення задовольнятиме актуальні вимоги суспільства України.

Загострення необхідності забезпечення в сучасному суспільстві гарантій “Конвенції ООН про права дитини на фізичну, сексуальну, психологічну недоторканість” (1990 р.), яку Україна ратифікувала у 1991 році, вимагає від фахівців із соціального захисту прав молоді високого рівня професійної компетентності, відданості своїй справі, розвитку і самовдосконалення.

Особливе завдання соціальних працівників полягає в поширенні інформації в суспільстві фактів порушення прав молоді для їх відкритого обговорення, бо більшість проблем девіантної поведінки молоді пов’язано в першу чергу як незадовільними побутовими умовами та вихованням, так і загальною соціально-економічною кризою, політичною нестабільністю і недоліками умов та змісту навчально-виховного процесу у закладах освіти. Забезпечення якісної професійної підготовки фахівців із соціального захисту прав молоді має стати основою для сподівань розвитку майбутніх поколінь країни в напрямку інтеграції до світових стандартів життя.

Однією з найважливіших задач досягнення професійної успішності фахівця із соціального захисту прав молоді є формування високого рівня сформованості компонентів його соціально-правової компетентності у відповідності до сучасних вимог суспільства.

Аналіз основних досліджень. Загальнотеоретичні й концептуально-методологічні засади соціально-правової компетентності досліджувалися у роботах І. Беха, М. Гончарова-Горянської,

М. Докторович, А. Капської, Л. Рябовол, О. Ткачук та ін. Однак недостатньо досліджена соціально-правова компетентність майбутніх фахівців з соціального захисту прав молоді, чітко не визначені її змістові компоненти, тому є необхідність розгляду цієї проблеми.

Мета статті полягає у висвітленні змістовних компонентів соціально-правової компетентності фахівців з соціального захисту прав молоді.

Виклад основного матеріалу. Статистичний аналіз сучасного правового становища молоді в Україні констатує, на жаль, неприємну для суспільства тенденцію зростання кількості випадків девіантної поведінки дітей та підлітків, підліткового булінгу (цькування), суїцидів, доведення до самогубства, що обумовлена несприятливими умовами життя та виховання їх в сім’ї, жорстокого поводження з ними. Тому до фахівців із соціального захисту прав молоді постають нові вимоги щодо надання всім учасникам соціально-правової допомоги для передбачення, запобігання та вирішення вищезазначених проблем. З 19 січня 2019 року вже набув чинності Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)” [4], в якому зазначена відповідальність керівників закладів освіти за надання соціальних і психолого-педагогічних послуг здобувачам освіти, які постраждали від булінгу та які вчинили його, а також стали свідками цькування та знущання, однак оптимально дієвого механізму соціально-правового захисту до цього часу не було запропоновано.

Невиконання гарантій “Конвенції ООН про права дитини на фізичну, сексуальну, психологічну недоторканість” (1990 р.) в Україні продовжує гальмувати процес розвитку сучасного суспільства у напрямку євроінтеграції [1, 10]. Чинні нормативно-правові акти соціального захисту прав дітей та молоді, на жаль, до сьогодні далеко не досконалі (суперечливі, подекуди дублюються, не визначають багатьох понять й ін.), та розроблені таким чином, що ускладнюють роботу фахівців із соціального захисту прав молоді, а також унеможливають забезпечення ефективного механізму контролю за їх додержанням. Відтак, фахова компетенція фахівців із соціального захисту прав молоді дуже

ЗМІСТОВНІ КОМПОНЕНТИ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ ІЗ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРАВ МОЛОДІ

важлива для вирішення загостреної в сучасному суспільстві зазначених проблем, що потребує від соціальних служб професійного оперативного реагування. І тут потрібно зазначити, що такий фахівець не тільки має бути конкурентоспроможним, але і конкурентоздатним, тобто окрім необхідних знань і умінь він має бути здатним до розвитку та самовдосконалення, здібним до професійного оперативного реагування в умовах невизначеності або непередбачуваності.

Прищеплення молодому поколінню поваги до закону і загальноприйнятих правил поведінки у суспільстві є ключовим питанням в організації навчально-виховного процесу. У цьому аспекті професійна діяльність соціального працівника має ряд особливостей. На відміну від вчителя або вихователя, фахівець з соціального захисту прав молоді має справу у своїй професійній діяльності переважно з підлітками у процесі їхнього соціального становлення.

Соціально-правовий захист молоді є комплексом нормативно-правових інструментів, організаційних та соціально-економічних заходів, спрямованих на вирішення життєвих проблем молоді віком 14 – 34 років, запобігання несприятливих наслідків соціальних ризиків, забезпечення їх необхідними умовами життєдіяльності, самовизначення, розвитку і самореалізації. Специфіка професійної діяльності фахівців із захисту прав молоді обов'язково вимагає ґрунтовних знань законодавчих і соціальних законів, норм, положень. Відтак, для успішного виконання робочих функцій сучасний фахівець із захисту прав молоді повинен володіти загальними та спеціальними знаннями, уміннями та навичками, комплексом відповідних професійних якостей, що забезпечують продуктивну роботу у даному напрямі. Багатоваріативність робочих ситуацій потребує постійного оновлення у такого фахівця соціально-правових знань для швидкого та оптимального їх вирішення.

Головною умовою досягнення професійної успішності у професійній діяльності фахівців із захисту прав молоді є високий рівень сформованості соціально-правової компетентності, спрямованої, в першу чергу на захист прав та інтересів особистості молодої людини, або групи молоді. Професійна підготовка майбутніх фахівців із захисту прав молоді в умовах закладу вищої освіти здійснюється шляхом передачі інформації про законодавчо визначені соціальні норми, формування на основі цих знань навичок для подальшого впровадження їх у соціальне середовище особистості. Тому соціально-правова

діяльність фахівців із захисту прав молоді регулюється сутністю законодавчих і нормативно-правових норм.

Згідно змісту освітньо-професійної програми фахівець із захисту прав молоді повинен обов'язково знати: положення, принципи та інструменти державної молодіжної політики; законодавство України із соціального захисту прав молоді, а також нормативно-правові акти щодо регулювання соціальної допомоги молодим людям; методичні й інші розпорядчі документи і матеріали щодо організації соціальної роботи; засади сімейної політики щодо захисту дітей і молоді; зміст соціальної роботи (соціально-педагогічний, правовий, соціально-економічний, психологічний і медичний); зони соціального обслуговування; суб'єкти та об'єкти соціальної роботи, їх повноваження (контингент клієнтів, фахівці державних установ, організацій, партнерів з соціальної роботи тощо); основи міжнародного досвіду соціальної роботи, нормативно-правового забезпечення; механізм розробки та реалізації соціальних програм (проектів); організацію (методи) соціально-педагогічної, соціально-медичної та юридичної допомоги; організацію (форми, методи, засоби) виховання дітей і підлітків; основи трудового, житлового, цивільного, сімейного та кримінального законодавства; механізм організації соціальної реабілітації, юридичної допомоги, опіки, догляду, піклування, позбавлення батьківських прав та надання прав з усиновлення, соціальної допомоги і захисту, організацію та порядок ведення домашнього господарства; заходи пропагування здорового способу життя; методи формування громадянської свідомості, відповідальності тощо [5].

Проведений огляд наукових праць у даній тематиці свідчить про те, що поки не існує чіткого визначення поняття “соціально-правова компетентність”. У більшості наукових праць визначені такі поняття як “соціальна компетентність” та “правова компетентність”.

Сутність поняття “соціальна компетентність” дослідниця М. Гончарова-Горяньська [2, 34 – 36] визначає як певні стратегії особистості взаємодії з соціумом, а також ситуативні прояви рівня соціальної компетентності та сукупність певних якостей, характеру і поведінки особистості. Натомість, М. Докторович [3, 124] розуміє поняття “соціальна компетентність” як здатність особистості гнучко орієнтуватися у соціальних умовах, які можуть змінюватися, і як спроможність ефективно взаємодіяти із соціальним довкіллям. Відома вітчизняна вчена А. Капська [5] визначає дану якість як соціальний

ЗМІСТОВНІ КОМПОНЕНТИ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ ІЗ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРАВ МОЛОДІ

досвід та соціалізацію особистості. І. Бех [1] “соціально компетентність” розуміє як соціальні стереотипи та цінності, а зміст даної якості визначає як рефлексивні вміння та якості особистості, які дають змогу інтегрувати внутрішні та зовнішні ресурси для досягнення соціально значущих й особистісних цілей, розв’язання проблем у процесі міжособистісної взаємодії. Ученим виділено наступні змістовні компоненти “соціальної компетентності”: ціннісно-мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний, особистісний [1, 11].

Аналіз дослідження структури “правової компетентності” Л. Рябовол [6] показав те, що рівень правосвідомості та правової активності особистості, її знання, ціннісні уявлення та ідеї визначають вибір певної моделі поведінки, здатність її до ефективної професійної діяльності. Суттєвими ознаками “правової компетентності” визначені: правова активність і відповідальність, правова культура, правомірна поведінка, громадянська зрілість, а також вміння об’єктивно використовувати знання законів, норм та правил захисту своїх прав, впливати на громадсько-політичну ситуацію в суспільстві тощо. До основних складових “правової компетентності” належить юридична спрямованість, правова освіченість і культура, що дає можливість орієнтуватися у правовому полі, впливає на законодавчу систему держави, стимулює дію механізму соціального захисту особистості.

Зміст поняття “соціально-правової компетентності” у праці О. Ткачук визначено як соціальну захищеність, активний соціально-правовий досвід, ефективну взаємодію з соціальним середовищем та правову соціалізацію цінностей [7]. Вітчизняні дослідники [1; 5; 6; 7] “соціально-правову компетентність” трактують як інтегративну якість особистості, що охоплює систему соціально-правових знань та вмінь, досвід правової соціалізації, соціальні установки, вміння взаємодіяти з громадськими інститутами та людьми, володіти прийомами професійного спілкування та поведінки. На нашу думку, *соціально-правова компетентність фахівців із захисту прав молоді є сукупністю соціально-правових знань, умінь і навичок, а також готовність такого фахівця до вирішення питань соціально-правового змісту будь-якої складності за умов ефективної взаємодії з соціальним середовищем, правової соціалізації цінностей.*

Враховуючи погляди вчених з даної тематики, аналіз змісту кваліфікаційної характеристики та освітньо-професійної програми фахівця із

соціального захисту прав молоді, нормативно-правові документи, що регламентують його професійну діяльність, а також власний досвід науково-дослідної та практичної діяльності у сфері соціального захисту прав молоді, виділяємо наступні *змістовні компоненти соціально-правової компетентності фахівця із соціального захисту прав молоді: організаційний, консультативний, корекційно-виховний, правозахисний, просвітницький.*

Організаційний компонент соціально-правової компетентності фахівців із соціального захисту прав молоді передбачає планування, організацію і здійснення соціально-правової допомоги та захисту молоді у взаємодії з соціальним середовищем (фахівцями служб та організацій, які вирішують юридичні проблеми клієнтів). *Консультативний компонент* забезпечує комплекс порад або консультацій для молоді (вчителів, батьків підлітків) з правознавчих, юридичних та захисних питань. До цього компоненту належить також заходи профілактики правопорушень серед молоді, їх сімей, спільноти її оточення, застосовуються методи запобігання та розвитку неправомірної (протиправної) поведінки молоді. *Корекційно-виховний* – правове виховання з трудових, житлових, сімейних, цивільних та інших питань, правове інформування всіх учасників соціальної діяльності (молоді, вчителів, батьків підлітків) у практичній діяльності фахівців соціального захисту прав молоді; організація заходів запобігання неправомірної та/або протиправної поведінки серед підлітків, їхніх батьків та молоді, а також їхнього оточення. *Правозахисний компонент* забезпечує соціально-правовий захист прав особистості молодої людини, сприяє реалізації правових гарантій, допомоги та підтримки, надає посередницькі послуги клієнтам в соціально-правових питаннях. Захист забезпечується згідно з Конституцією України та може здійснювати на міжнародному рівні (через організацію ЮНІСЕФ). *Просвітницький компонент* передбачає створення необхідних сприятливих умов просвітницької діяльності з питань щодо того, як знайти правильний вихід із неблагополучної ситуації молодій людині, яка не обізнана у повному обсязі щодо своїх прав та обов’язків, відповідальності себе та інших; обізнаності щодо своїх прав на освіту, розвиток, отримання пільг та працевлаштування; забезпечення духовного, морального і культурного життя, а також з питань кримінальної відповідальності та негативних наслідків алко- та наркозалежності.

ЗМІСТОВНІ КОМПОНЕНТИ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ ІЗ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРАВ МОЛОДІ

Кожен з цих компонентів соціально-правової компетентності розглядається у структурі здійснення соціально-правової діяльності фахівця із соціального захисту прав молоді у відповідності з специфікою правових норм. До об'єктів соціально-правового захисту належать неповнолітні вагітні (мами), засуджені (умовно засуджені) підлітки, діти та підлітки із неблагополучних та малозабезпечених сімей, молодь з нахилами до протиправної (девіантної) поведінки, та інші молоді люди, що потребують соціально-правової допомоги і захисту.

Метою практичної діяльності фахівців із соціального захисту прав молоді є фахове використання у професійній діяльності набутих знань із соціально-правового захисту молоді. Саме тому формування у майбутніх фахівців із соціального захисту прав молоді вміння застосовувати на практиці технології соціально-правових знань має велике значення і зумовлює їх диференційовану підготовку.

Фундаментальними аспектами підготовки фахівця із соціального захисту прав молоді необхідно вважати соціально-правову грамотність, яка в педагогічній практиці розглядається сучасною наукою як дієвий прикладний засіб, та вміння виконувати не тільки основні професійні функції, але і супутні (реабілітаційні, виховні тощо).

Різні категорії населення, зокрема молоде покоління, потребують соціально-правової допомоги та захисту у різних сферах його життя. Неповторність та багатоваріативність завдань соціальної роботи потребує актуалізації соціально-правових знань та умінь фахівця із соціального захисту прав молоді для швидкого та якісного їх вирішення.

Висновки. Отже, соціально-правова компетентність має фундаментальне значення у підготовці фахівця із соціального захисту прав молоді, і професійна підготовка такого фахівця має здійснюватися з урахуванням постійно виникаючих потреб соціально-правової практики та вимог до кожного змістового компоненту соціально-правової компетентності.

Перспективи проведення подальших досліджень ми вбачаємо у: детальному вивченні змісту компонентів соціально-правової компетентності майбутніх фахівців з соціального захисту прав молоді; визначенні критеріїв показників елементарних законодавчо-правових знань та умінь їх застосовувати на практиці, а також вміння визначати свій власний соціально-правовий статус; діагностиці рівня професійної готовності фахівця із соціального захисту прав молоді до соціальної роботи як системної єдності

та цілісності розвитку особистості і діяльності, досягнення професіоналізму та майстерності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І. Д. Особистість як мета сучасного виховання. Матеріали VII Міжнародного фестивалю педагогічних інновацій / упоряд. Назаренко Г. А. у 2 т. Черкаси, 2015. Т. 1. С. 9–12.
2. Гончарова-Горяньська М. В. Соціальна компетентність: поняття, зміст, шляхи формування в дослідженнях зарубіжних авторів. *Рідна школа*. 2004. № 7–8. С. 34–36.
3. Докторович М. О. Формування соціальної компетентності старшого підлітка з неповної сім'ї: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата пед. наук : 13.00.05 – соціальна педагогіка. Київ, 2007. 20 с.
4. Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)” № 2657-VIII від 18.02.2018р. Офіційний портал Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19>. Назва з екрана.
5. Капська А. Й. Соціальна робота : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів. Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2005. 328 с.
6. Рябовол Л. Т. Навчання правознавства учнів основної та старшої школи як процес та система. *Педагогічний альманах : зб. наук. пр.* Херсон. акад. неперерв. освіти. 2011. Вип. 11. С. 89–95.
7. Ткачук О. В. Соціально-правова компетентність: співвідношення наукових категорій. *Теоретико-методологічні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. пр.* Кам'янець-Подільський, 2010. Вип. 14, кн. 2. С. 28–36.

REFERENCE

1. Bekh, I. D. (2015). Osobystist yak meta suchasnoho vykhovannia [Personality as a goal of modern education]. *Proceedings of the Third International Festival of Educational Innovations*. Cherkasy. Vol. 1, pp. 9–12. [in Ukrainian].
2. Honcharova-Horianska, M. V. (2004). Sotsialna kompetentnist: poniattia, zmist, shliakhy formuvannia v doslidzhenniakh zarubizhnykh avtoriv [Social competence: concept, content, ways of formation in the research of foreign authors]. *Native school*. No. 7–8, pp.34–36. [in Ukrainian].
3. Doktorovych, M. O. (2008). Formuvannia sotsialnoi kompetentnosti starshoho pidlitka z nepovnoi simi [Formation of social competence of an older teenager from an incomplete of family]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv, 20 p. [in Ukrainian].
4. Zakon Ukrainy “Pro vnesennia zmin do

ДОСВІД НАВЧАЛЬНОГО ПРОЕКТУВАННЯ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ

deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo protydyi bulinhu (tskuvanniu)” № 2657-VIII vid 18.02.2018r. [The Law of Ukraine “On the Submission of the Law to Acts of the Legislative Acts of Ukraine on Proceedings to the Buling” No. 2657-VIII of February 18, 2018]. The Office portal of the Supreme for the sake of Ukraine. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19>. Name of the screen [in Ukrainian].

5. Kapska, A. Y. (2005). *Sotsialna robota : navch. posib. dlia stud. vyshch. navch. zakladiv* [Social work: teach. manual for the stud higher teach establishments]. Kyiv, 328 p. [in Ukrainian].

6. Riabovol, L. T. (2011). Navchannia pravoznavstva uchniv osnovnoi ta starshoi shkoly yak protses ta systema [Teaching law students of primary and high school as a process and system]. *Pedagogical almanac*, Vol. 11, pp.89–95. [in Ukrainian].

7. Tkachuk, O. V. (2010). Sotsialno-pravova kompetentnist: spivvidnoshennia naukovykh katehorii [Socio-legal competence: the ratio of scientific categories]. *Theoretical and methodological problems of education of children and young people*, Vol. 14, Book. 2, pp.28–36. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 05.08.2019

УДК 377.091

DOI:

Володимир Кулішов, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДВНЗ УМО НАПН України

ДОСВІД НАВЧАЛЬНОГО ПРОЕКТУВАННЯ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ

У статті висвітлено особливості організації проектної діяльності учнів закладів професійно-технічної освіти Республіки Білорусь. Розкрито досвід та перспективи застосування проектної технології при вирішенні проектно-конструкторських та інженерно-технологічних задач. Обґрунтовано особливості реалізації професійно-теоретичних та професійно-практичних основ проектної технології та представлено схему взаємодії учасників процесу проектної діяльності.

Ключові слова: кваліфіковані робітники; навчальне проектування; Республіка Білорусь; проектна технологія; заклади професійно-технічної освіти; педагоги-практики.

Рис. 1. Літ. 7.

Volodymyr Kulishov, Ph.D.(Pedagogy), Senior Lecturer of the Methodology of Vocational Education and Social and Humanitarian Disciplines Department Bilotserkivskiy Institute of Lifelong Professional Education SHEE UME NAPS of Ukraine

EXPERIENCE OF EDUCATIONAL PROJECTION IN VOCATIONAL EDUCATION INSTITUTIONS OF THE REPUBLIC OF BELARUS

The article highlights the peculiarities of the organization of project activity of students of vocational education institutions of the Republic of Belarus. The experience and prospects of using project technology in solving design and development and engineering and technology problems is disclosed. The peculiarities of realization of professional-theoretical and professional-practical bases of the project technology are substantiated and the scheme of interaction of participants of the project activity process is presented.

The author notes that for the first time students are acquainted with project activities in institutions of general secondary education of the Republic of Belarus. At this stage students are liked both mono projects and interdisciplinary where there is the opportunity to show themselves and their own creativity as well as to demonstrate the ability to integrate knowledge.

The basis of the implementation of the project technology of teaching in the professional training of skilled employees of the Republic of Belarus is its practical orientation as well as the desire of teachers of vocational training to find the optimal balance between academic knowledge and pragmatic abilities of future professionals. It is found out that the project technology should be used in solving design and development and engineering and technology problems which require integration of knowledge on various subjects on the basis of independent practical activity of students.

Most scholars consider the key factor of the successful implementation of the project in the institutions of vocational education of the Republic of Belarus is the correct its organization at all levels. The system is designed